

Är Popper bortglömd?

I en nyutkommen antologi diskuterar en rad olika Popper-influerade forskare dennes filosofi. **Hugo Strandberg** har läst den.

Ett av de mest inflytelserika namnen inom 1900-talets filosofi är **Karl Popper**. Det finns knappast någon som gått en kurs i vetenskapsfilosofi där inte Popper haft en central plats. Faktum är att det gör Poppers inflytande närmast unikt. De flesta andra av de senaste 100 årens inflytelserika filosofer kan man ändå tänka sig att någon enstaka skulle hoppa över när det område som de varit verksamma inom introduceras, men så inte med Popper.

Det är därför förvånande när **Ola Lindberg** – redaktör för en nyutkommen antologi där Poppers filosofi diskuteras av en rad forskare av vilka **Hans Rosing** är den mest bekanta för en finlandssvensk publik – gång på gång vill framhäva Popper som en outsider och underdog, någon den etablerade filosofin har skuffat ut i marginalen och inte bryr sig om. I och för sig kunde detta förklaras med att även en inflytelserik filosof kan vara missförstådd, att de centrala poängerna kan vara glömda för mer perifera. Efter att ha läst antologin ser jag en sådan glömska, men de som är drabbade av den är flera av antologiförfattarna själva.

Som jag ser det är Poppers viktigaste insats hans kritik av en rationalistisk tradition, en tradition som varit stark under filosofins hela historia. Enligt rationalismen måste vi kunna rättfärdiga det vi skulle vilja påstå för att det ska vara rationellt godtagbart. Problemet är bara att sådant rättfärdigande visar sig vara mycket svårare än man först kunde tro, vilket leder till olika skeptiska eller relativistiska slutsatser: vi kan egentligen aldrig veta något och vilket som helst påstående är lika gott som vilket annat. En lösning på detta problem, en lösning som fortfarande befinner sig inom ramarna för samma rationalistiska tradition, är att mjuka upp eller ändra på kraven för vad som ska räknas som rättfärdigande, vilket sker bland annat i den moderna pragmatismen. Popper däremot vänder upp och ner på detta. Enligt Popper kan vi aldrig ge goda skäl för det vi skulle vilja påstå, men det behövs heller inte. Något är godtagbart inte för att det finns mycket som talar för det, utan för att det inte för närvarande finns något som talar mot det. Lite på skoj kallar Popper ibland sin filosofi för negativism, i kontrast till positivismen där skäl för står i centrum.

Den här beskrivningen gäller enligt Popper generellt, inom diskussioner av alla slag, de må vara politiska, moraliska eller vetenskapliga. Mest känd är Popper ändå för sin beskrivning av empirisk vetenskap. Här lägger man fram teorier som lösningar på problem, teorier som sedan utsätts för kritiska tester. Teorierna utmärks av att de påstår att vissa saker aldrig händer, och de experimentella testerna består i att man försöker se till att just detta händer, vilket om det lyckas visar att teorin ska förkastas. Den teori som överlever blir den vi för närvarande håller fast vid, inte för att något ta-

lar för den utan för att inget talar mot den. Men detta betyder inte att den inte i framtiden kan visa sig behöva förkastas.

Det är viktigt att inte ha en för enkel bild av hur dessa tester går till. Popper är noga med att påpeka att det inte finns något som undandrar sig en möjlig kritik. Om vi har genomfört ett experimentellt test som tycks visa att teorin som testas bör förkastas är det inte självklart vilken slutsats vi ska dra: är det teorin eller testet som bör förkastas? Det är ju inte omöjligt att något gått fel eller att vi misstolkat det som skett. Ett test är inte ett gott skäl för att förkasta en teori, för goda skäl för finns inte enligt Popper. Kanske utför vi ytterligare tester av teorin, kanske testar vi mätutrustningen för att se om det är något fel på den, kanske gör vi något annat. Vad som kommer att ske är att vi förr eller senare nöjer oss och betraktar det ena eller det andra som något vi för tillfället kan hålla fast vid. Så förkastar vi kanske teorin, inte för att det finns goda skäl för att göra det, utan för att vi inte längre tycker något talar mot det. Det viktiga är inte att utsätta allt vi påstår för tester, för det är inte möjligt (tvärtom är det lätt att se att det i varje fas av vetenskapligt arbete finns saker som vi accepterar utan att alls ha testat det). Det viktiga är att allt är möjligt att testa, ifall vi inte längre skulle låta nöja oss med det vi hittills låtit oss nöja med. Slutsatsen blir därför, som Popper formulerar det, att vetenskapen inte är byggd på en klippa, utan på ett träsk: det finns ingen fast botten som vi bör försöka nå, utan vi bygger så gott vi kan och nöjer oss så länge bygget håller ihop, med beredskap att ändra på vilka delar som helst om vi skulle komma att finna behov av det.

Radikaliteten i den här bilden av vetenskapen – att det inte finns något fast, att det inte finns något sådant som goda skäl för – är uppenbart något som flera av antologins popperianer har svårigheter med, något de vill modifiera för att närma den till den rationalistiska tradition Popper ursprungligen tog avstånd från. Men gör man inte därmed Popper mindre intressant än han är?

Ola Lindberg (red.): *Från ett öppet universum: Studier i Karl Poppers filosofi.*

Hugo Strandberg är universitetslärare i filosofi vid Åbo Akademi.